ئۆکتۆبەر

October

بڵاوکراوەی حزبی کۆمۆنیستی کرێکاریی کوردستان

ژمارەی تایبەت. حوزەیرانی 2008

Special Issue June 2008

هەفتەی منصور حکمت

منصور حکمت

دنیا بەبێ سۆشیالیزم، بەبێ هەڕەشەی سۆسیالیزم دەبێتە چ زەلکاوێك؟

له هەفتەی مەنسوری حیکمەتدا:

دنیا پێویستی بە کۆمۆنیزمی مارکس" کۆمۆنیزمی کرێکاریی مەنسور حیکمەتە"

عبدالله مەحمود

بۆ زۆرێك لە کەسایەتییە سیاسییەکان، ناوی مەنسوری حکمەت، کارنامەی ئەو، چالاکی ئەو، نەخشی ئەو، ئەدەبیاتی ئەو، شۆڕشگێری ئەو، تیژبینی ئەو، ئینساندۆست بوونی ئەو، ڕادیکالیست بوونی ئەو، جەرائەتی ئەو،پێشبینیەکانی ئەو، مارکسیست بوونی ئەو، ئاشنایە. ئەو تەیفە لە کەسانی سیاسی هەر لێکدانەوەیەکی ئیجابی یان هەر ریوایەتێکی شەیتانیان لەسەر مەنسور حیکمەت هەبێت، لەو ڕاستیە کەم ناکاتەوە، کە نەخشی ئەو نادیدە بگرن.

ئەمە ئەگەر بۆ کەسایەتیە سیاسیەکان لە عێراق و ناوچەکە، دروست بێت، ئەوا بۆ ژمارەیەکی فراوان لە خەڵکی کوردستانی عێراق، بۆ سەرجەم کەسایەتی یە سیاسییەکانی ناوی مەنسوری حیکمەت، زۆر ئاشناترە، کارنامەو نەخشەکەی وەبیرهێنەرەوەی مێژوویەك و ڕووداوگەلێکی ڕۆشنە.

ناوی مەنسوری حیکمەت وەبیرهێنەرەوەی شوراکانی خەڵکی کوردستانە، وەبیرهێنەرەوەی پێکهاتنی حزبی کۆمۆنیستی کرێکاریی عیراقە، وەبیرهێنەرەوەی ئەو ئەدەبیاتە فراوانیە کە پۆل پۆل لە چەپ و کۆمۆنیستەکان بەدوایدا ویلبوون و چەند کەس بەهۆی دەستخستنی ئەو ئەدەبیاتەوە توشی سەریەشەو گیران و تیاچوون بوون. وە بیرهێنەرەوەی ڕادیۆی دەنگی شۆڕشی ئێرانە کە زوربەی زۆری خەڵك بە حەماسەوە گوێبیستی دەرەسەکانی ماکسیزمەکەی دەبوون، وەبیرهێنەرەوەی فتواکانی سەرانی بزوتنەوەی کوردایەتییە کە وتیان شوراکان دەستکردی مەنسور حیکمەتن، وەبیرهینەرەوەی ئەو دەنگانەیە کە ووتیان مەنسورحیکمەت گومانلێکراوە، وەبیرهێنەرەوەی ئەو دەنگانەیە کە ووتیان حزبی کۆمۆنیستی کرێکاریی عێراق دروستکراوی مەنسور حکیمەتە، و ووتیان ئەو سەر بە ئیسرائیلە....تاد.

بەڵی مەنسوری حکمەت تارادەیەکی زۆر ناوێکی ئاشناو خۆشناوە بۆ خەڵکی کوردستان و ناوێکی ئاشنا بەڵام ناخۆشناوە بۆ زوربەی سەرانی بزوتنەوەی قەومی ودینی کوردو حزب و هێزەکانی ....

بەدوای شۆڕشی ئێراندا 1978 وە ناوی مەنسوری حیکمەت بەوێنەی مارکسیەکی بەرجەستە، لەگەڵ نەخشی بەرجەستەی خۆیدا بەسەر چەپی ئێراندا، دەپەرێتەوە عێراق و کوردستان، چەپ و کۆمۆنیستەکان ڕووبەرووی ناکۆکیەکی گەورە دێن، کۆمۆنیزمێك کە ئەم چەپ و کۆمۆنیستانە پێی ئاشنان لەگەڵ کۆمۆنیزمی مەنسور حکمەت دەکەونە بەرامبەر بەیەك. کۆمۆنیزمی روسی و ماویی، کۆمۆنیزمی نیشتمانی و نەتەوەیی، کۆمۆنیزمی دژی ئیمپریالی و خوازیاری سەربەخۆیی نەتەوەیی، کۆمۆنیزمی گەشەی سەنعەتی، کۆمۆنیزمی تەبا بەهەموو شتێك و بەهەموو خەتێك و نزیك بەهەموو بزوتنەوەیەك و دوور لە کرێکارو بزوتنەوەی کریکاری ومارکیسزم، تایبەتمەندی کۆمۆنیزمی پێش کۆمۆنیزمی حیکمەتە، کە بەگشتی کۆمۆنیزمی ئیلهام وەرگرە لە کۆمۆنیزمی ماوی و ڕوسی و پاشانیش کۆمۆنیزمی"دروێنەی" شکستخواردووی دوای شکستی بلۆکی شەرقە. کۆمۆنیزمی کرێکاری و حیکمەتی کۆمۆنیزمێکە کە سەر بەکرێکار و مارکسیزمی مارکسە. ئەم ناکۆکیە دەبێتە مایەی سەراسیمەبوونی زۆرێك لە چەپ و کۆمۆنیستەکانی عێراق و کوردستان و هەر زوو ژمارەکیان لەو نێوەدا دەبنە قوربانی.

بۆ ل2

ڕێبوار ئەحمەد: منصور حکمت لەسەر بناغەی ڕەخنەی مارکسیستی، بوو بە شارەوی شکڵدان بە بزووتنەوەیەکی چەپی مارکسیستی و کرێکاری

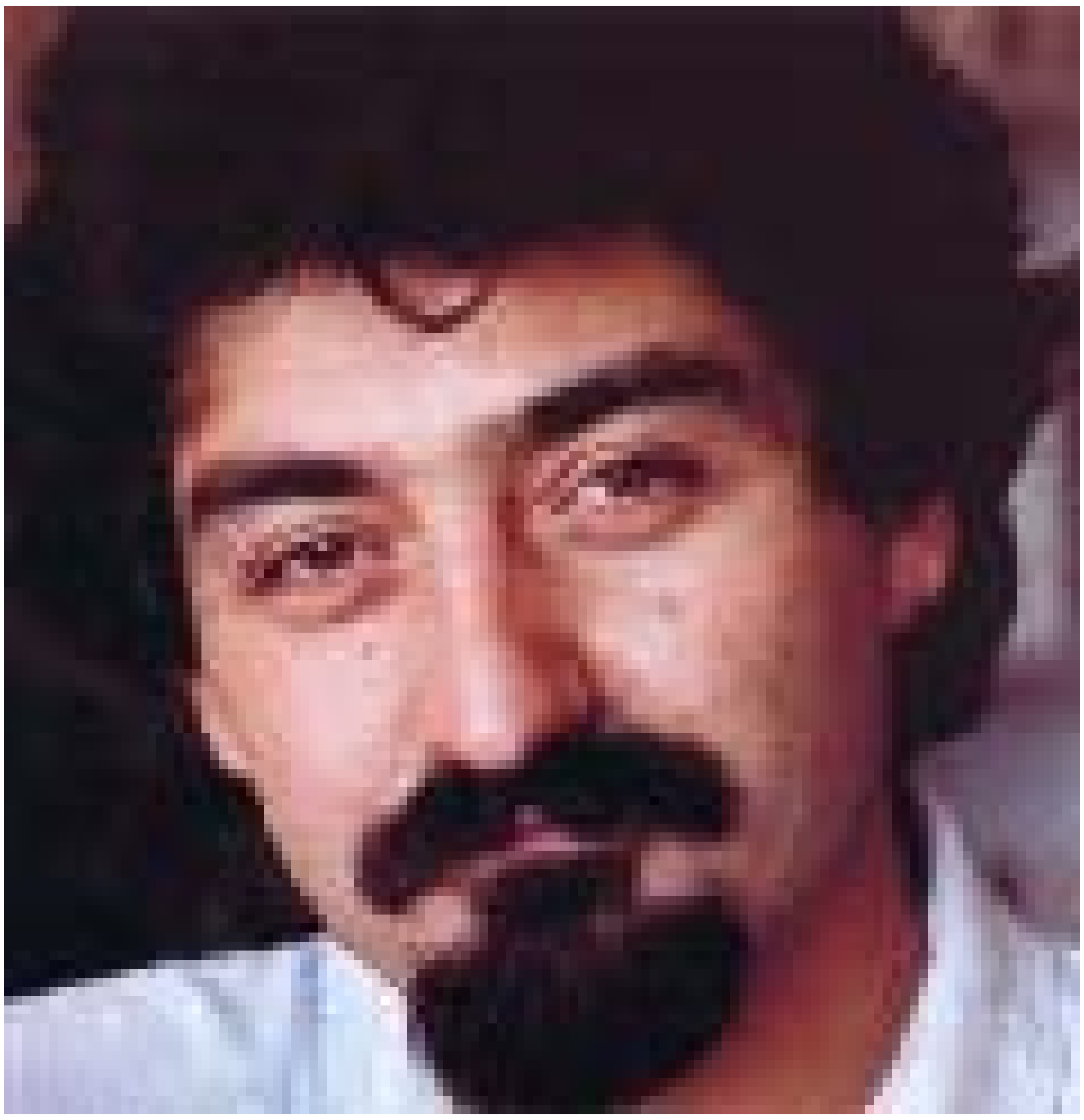

پرسیار: کاریگەری منصور حکمت پاش ڕووداوەکانی ساڵی 1979ی ئێران لەسەر بزووتنەوەی چەپ لە ناوچەکەدا چۆن هەڵئەسەنگێنن؟

ریبوار ئەحمەد: کاریگەریەکەی لەو ئاستەدا بوو کە لە ناوەڕۆکەوە بزووتنەوەی لە ناوچەکەدا هەلگێرایەوە. بزووتنەوەی چەپی پیش منصور حکمت و پاش مەنصور حکمت، جیاوازیەکی زۆر قول و هەمە لایەنەیان لەگەل یەکتر هەیە. پیش منصور حکمت چەپ لەم ناوچەیەدا لە واقعدا ناو و ئالایەك بوو بۆ بزووتنەوە جۆراجۆرەکانی بوورژوازی. بزووتنەوەی رزگاری نیشتمانی، بزووتنەوەی دژی ئیستعمارو ئیمپریالیزم، بزووتنەوەی گەشەپیدانی پیشەسازی، بزووتنەوەی دژی ئستبداد و بزوتنەوەی دژی ستەمی میللی...هەموو ئەمانە وەکو چەپ خۆیان هەلدەخست و ئامانجەکانی خۆیان وەکو سۆسیالیزم نیشانی کۆمەلگا دەدا.

منصور حکمت لە روانگەی چینی کریکارو کۆمۆنیزمی مارکسەوە چەپی ئەو کاتەی دایە بەر رەخنەیەکی قول و هەمەلایەنە. خەسلەتی بورژوازی و غەیرە کریکاری چەپی ئەوکاتەی تەشریح کردو روونی کردەوە کە هیچ لیکچونیکی لەگەل کۆمۆنیزمی مارکس نیە. رەخنە لە پۆپۆلیزم و سۆسیالیزمی خەلکی، بە ئەفسانە نیشاندانی بورژوازی میللی و پیشکەتنخواز...هەموو سیستەمی فکری چەپی ئەوکاتەی تیکشکدان. منصور حکمت لەسەر بناغەی ئەو رەخنە مارکسیستیە، بوو بە شارەوی شکلدان بە بزووتنەوەیەکی چەپی مارکسیستی و کریکاری، وەکو بزووتنەوەیەکی دژی سەرمایەداری، وەکو بزووتنەوەی نارەزایەتی چینی کریکار لە دژی سەرمایەداری و بەشیکی گەورە لە هیزی چەپی بەرەو خۆی کیش کرد، بوو بە قوتبیکی سیاسی چەپی بەهیز لە ناوچەکەدا.

پرسیار: مەسەلەی کورد یەکێکە لە مەسەلە هەستیارەکانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست، بەبڕوای ئێوە منصور حکمت چۆن مامەڵەی لەگەڵ ئەم مەسەلەیەدا کردوە؟

ریبوار ئەحمەد: مەسەلە ئەوە نیە کە بەبروای من چۆنی مامەلە لەگەل کردوە، لیکدانەوەو هەلویست و ریگاچارەکانی منصور حکمت بۆ ئەو مەسەلەیە لەبەردەستدایە هەرکەس دەتوانی بۆی بگەریتەوە. منصور حکمت مەسەلەی کوردی بە یەکیك لە کیشەو مەسەلە گرنگەکانی ئەم سەردەمەی ناچەکە دەزانی کە بیچارەسەر ماوەتەوە. لە روانگەی ئەووەوە پیویست بوو لەسەر کۆمۆنیزم کە ریگاچارەیەکی سیاسی کارساز بۆ ئەم کیشە بخاتەروو. لە هەمانکاتدا پەیگیرانە بۆ جیبەجی کردنی ئەوە ریگاچارەیە خەباتبکات. من پیم وایە پیش منصور حکمت هیچ کەس و بزووتنەوەیەك لەو ئاستەدا ریگاچارەی کارسازیان بۆ ئەو کیشەیە نەخستوەتەروو. ئەو کیشەی کوردی وەکو کیشەیەکی سیاسی ئالۆزو تاریخی لە ناوچەکەدا دەبینی کە کاریگەریەکی کارەساتباری هەبوو نەك هەر لەسەر ژیانی خەلکی کوردستان بەلکو لەسەر ژیانی خەلکی ناوچەکە.

پیش منصور حکمت ریگاچارەی ئەم کیشەیە لەلایەن ناسیونالیستە کوردەکانەوە لە ئاستی سەرەکیدا بە ئۆتۆنۆمی و دواتریش فیدرالیزم رەسم کرابوو. منصور حکمت خەسلەتی ناسیونالیستی و کۆنەپەرستانەی ئەو بەدیلانەی دایە بەر رەخنە، ووتی ئەمە ریگایەك نیە بۆ چارەسەری کیشەی کورد، بەلکو تەرحیکە بۆ ئەوەی کیشەی کورد بکریتە بەردەبازیك بۆ شەریکبونەوەی ناسیونالیزمی کورد لە دەسەلات، بە نرخی قولکردنەوەی کیشەو رقەبەری میللی و دانی مۆری مییلی لە نیوچەوانی هاولاتیان و بەیەکدادانی بەردەوامیان لەسەر ئەم بناغەیە.

منصور حکمت ووتی دەبی کیشەی کورد لەسەر بناغەی گەرانەوە بۆ رای ئازادانەی خەلکی کوردستان چارەسەر بکریت، بۆیە هەموو ئەو تەرحانەی مەحکوم کرد کە لەسەرەوە بەسەر ئەم خەلکەدا بسەپینریت. ئەو باسی لەوە کرد کە دەبی ریفراندۆم بۆ راپرسی بە خەلك بەرپابکریت. بە دیاریکراویش لە هەلومەرجی دوای جەنگی خەلیج وسەرگەردانی کوردستانی عیراقدا پەیگرانە بەرگری لە خواستی جیابونەوەی کوردستان و پیکهینانی دەولەتیکی سەربەخۆکرد، کە تا ئیستا کارسازترین ریگاچارەی عەمەلەیە کە خرابیتەروو.

پرسیار: حکمتیست، مارکسیستی ئەم هەلومەرجەیە، یان ئارایشێکی حزبی کۆمۆنیستی کرێکاری حکمەتیستە؟

ریبوار ئەحمەد: حیکمەتیزم لە روانگەی منەوە هەر مارکسیزمە. بەلام لە ماوەی دوای شکستی شۆرشی ئۆکتۆبەرەوە رەوت و بزووتنەوەی جۆراوجۆر بە ناوی مارکسیزمەوە بەریخراوە، لە راستیشدا لە نیو ئەو هەموو رەوت و ئەحزابە بە ناو مارکسیستانەدا، کۆمۆنیزمی مارکس نوینەرایەتی نەکراوە. حکمەتیزم ئەو رەوتە تایبەتەبوو کە لەم سەردەمەدا نوینەرایەتی کۆمۆنیزمی مارکسی کرد، هەر لەم روانگەیەشەوە توانیویەتی وەلامی زۆر مەسەلەی هاوچەرخ بداتەوە.

بەم مانایە دەکری بلین حیکمەتیزم مارکسیزمی هاوچەرخە، دەکری بلین ئالای بزووتنەوەی دژی سەرمایەداری چینی کریکارە، دەکری بلیین مەکتەبیکی فکری تایبەتیە، دەکری بلین رەوتیکی حیزبیە کە چەند حیزبی هەیە...واتە من هەمان ئەو پیناسانەم هەیە بۆ حکمەتیزم کە بۆ مارکسیزمم هەیە.

پرسیار: ئەوانەی کە مخالفی بۆچونەکانی منصور حکمەتن، جیاوازییەکانیان چیە لەگەڵ ئەو؟ لەکاتێکدا منصور حکمت لەبارەی بەرنامەی دنیایەکی باشترەوە ئەڵێ:"ئەوەی کە ئیشکالێکی هەیە لەگەڵی، با بچێت مانیفێست بخوێنێتەوە".

ریبوار ئەحمەد: ئەم پرسیارە دەبی لە مخالفینی منصور حکمت بکریت تا ئەوان روونی بکەنەوە کە جیاوازیەکانیان لەگەل ئەو چیە. من دەتوانم جیاوازی منصور حکمت، یان بە مانایەکی تر جیاوازی ئیمە خۆمان لەگەل هەر رەوتیکی تری چەپ باس بکەم کە ئیوە بە دیاریکراوی پرسیاری لەسەر بکەن. بەلام ئەوەی کە ئەو رەوتانەی خۆیان چۆن جیاوازیەکەیان لەگەل ئیمەو لەگەل مکنصور حکمت باس دەکەن، ئەوە کاری خۆیانە.

تا ئەو جیگایەی بە مانفیست و دنیایەکی باشتر دەگەریتەوە، من پیم وایە هەر رەوتیك خیلافی لەگەل دنیایەکی باشتر هەبیت، بە هەمان شیوە خیلاف لەگەل ناوەرۆکی مانفیستی کۆمۆنیست پەیدا دەکات، جا رەنگە وەکو هەزاران رەوت و حیزب و ریکخراوی ئەم دەیان سالەی رابردوو، بەروالەت خۆیان بە لایەنگری مانیفیستیش بزانن. بۆ نمونە زۆر دور نەرۆین هەر لەم ناوچەیەدا و لەم چەند دەیەی رابردوودا، حیزبی شیوعی و حیزبی تودە و بالەکانی چریکی فیدائی و حیزبی رەجبەران و کۆمەلەی رجدەران و گشت ناشسونالیزمی چەپ و لیبرالیزمی چەپ ...و هەموو خۆیان وەکو لایەنگری مانیفیست هەلخستوە، لە کاتیکدا هیچ لیکچونیکیان لەگەل کۆمۆنیزمی مانیفیست نەبووە.

من دنیایەکی باشتر بە هەمان مانیفیستی کۆمۆنیستی ئەم زەمانە دەزانم. روح و ناوەرۆکی مانیفیستی کۆمۆنیستی مارکس و ئەنگلس، لەسەردەمیکی ترو بەرامبەر بە هەلومەرجیکی تر، بە جۆریك کە وەلامی کیشەو مەسەلەکانی سەردەمی خۆی لە هەمان روانگەی مانیفیستەوە بداتەوە، لە قالبی بەرنامەی دنیایەکی باشتردا داریژراوەتەوە.

پرسیار: چی بکرێت بۆ ناساندنی بیرو فەلسەفەو سوونەتی منصور حکمت؟

ریبوار ئەحمەد: دەبی زۆر کار بکریت، ترجەکردن و چاپ کردن و بلاوکردنەوەی نوسراوەکانی، تەرویج کردنی حکمەتیزم بە کۆرو سمینارو دانانی ئەنجومەنی تەرویجی و مەدەرەسی تدریسکردنی باسەکانی حکمەت، بەهیزکردنی حیزبەکانی ئەم رەوتەو پیادەکردنی سوننەت و دەرەسەکانی لە مەیدانی پراتیکی و واقعی کۆمەلایەتیدا...بەلام سەر ئەنجام ئەوەی کە دەتوانی لە ئاستی جیهاندا جیگاوریگای واقعی منصور حکمت نیشانبدات، بەوە دەکریت کە بەرنامەی منصور حکمت لە گۆشەیەکی ئەم دنیایەدا بە کردەوە پیادەبکریت.

سالار ڕەشید:

مەنسوور حیکمەت مارکسی ئەم سەردەمە بوو

پرسیار: بەبڕوای تۆ منسور حکمت کێ بوو؟

سالار ڕەشید: مێژووی مرۆڤایەتی هەر بەو جۆرە بووە، خەڵک، جەماوەر، ڕۆڵی یەکلاکەرەوەیان لە ئاڵوگۆرەکاندا هەبووە، تاکیش با چەند بەتوانا و بلیمەتیش بووبێت، نەی توانیوە ئاراستەی گشتی مێژوو بگۆڕێت. بەڵام لەو نێوەدا تاکیش ڕۆڵی هەبووە. نەک هەر ئەوەندە، بەڵکوو ئەو ئاڵوگۆڕانە بەبێ تاک هەر مەحاڵیش بووە. دەبێ ئەوەش بڵێین، کە تاک زادەی هەلومەرجی ماددی کۆمەڵایەتییە و دووبارە کاریگەری بەباش، یان بە خراپ لەسەر ئەو هەلومەرجە دائەنێ، هەر وەکوو پلیخانۆڤ لە وتارە بەناوبانگەکەیدا (مەسەلەی ڕۆڵی تاک لە مێژوودا)، باسی دەکات. کاتێکیش دەمانەوێت تاکێک، کەسایەتییەک هەڵسەنگێنین، بە دابڕاو لەو بزووتنەوەیەی کە تیایدا ڕۆڵ دەگێڕێت ئەستەمە.

مەنسوور حیکمەتیش یەکێک بوو لەو تاکانە و بۆخۆی بەرهەم و بەرەنجامی شۆڕشی 79ی ئێران بوو. بە بڕوای من ئەم کەسایەتییە مارکسی سەردەمی ئێمە بوو. ڕاستە ئەم ڕابەرە مەزنە بەوێنەی ئەوان لە دنیا نەناسرا، بەڵکە تەنها لە ناوچەکە و یان دروستتر لە چەند وڵاتێک. بەڵام ئەگەر بۆلشەڤیکەکان لە شۆڕشی ڕوسیادا دەستیان لە دەسەڵات گیر نەبوایە، ئەو دەمە نەک هەر لێنین، بەڵکە مارکسیش زۆر بەکەمی دەناسرا. خۆ ئەگەر بهاتبایە، ڕابەرایەتی ئەو بە هەمان ئەنجامی بۆلشەڤیکەکان بگەییشتایە، بێگومان ئێستا هەر وەک لێنین ناسراو بوو.

بە کورتییەکەی بڵێم، بەلای منەوە مەنسوور حیکمەت مارکسی ئەم سەردەمە بوو.

پرسیار: کاریگەری منصور حکمت پاش ڕووداوەکانی ساڵی 1979ی ئێران لەسەر بزووتنەوەی چەپ لە ناوچەکەدا چۆن هەڵئەسەنگێنن؟

سالار ڕەشید: هەروەکوو باسم کرد مەنسوور حیکمەت زادەی شۆڕشی ئێران بوو. ئەگەر شۆڕشی ئێران نەبوایە، ژووبین ڕازانی نە ئەبووە مەنسوور حیکمەت. بەڵام دیسانەوە ئەمیش کاریگەری گەورەی لەسەر ئەو هەلومەرجە و بزووتنەوەی چەپ و کۆمۆنیستی لە ئێران دانا، نەک هەر ئێران بەڵکوو لەسەر ناوچەکە و بە پلەی یەکەم لە عێراق.

ئەو دەمەی کە شۆڕشی ئێران بەرپا بوو، من نزیکەی دوو ساڵ بوو لەنێو "کۆمەڵەی مارکسیی لینینیی کوردستان" کارم دەکرد. نووسراوەکانی ماوتسیتۆنگ سەرچاوەی فیکریمان بوو. "چەپکێک لە قسەکانی ماو"، کە کتێبێکی بچکۆلەی کەمێک ئەستوور بوو بە کوردی، مانیفێستمان بوو. ئەگەرچی نووسراوەکانی مارکس و ئەنگڵس و لێنینیشمان دەخوێندەوە، بەڵام پێمان وابوو کە وڵاتانی وەکوو چین و ڤێتنام و کۆریا زیاتر لە بار و دۆخی کوردستان نزیکترە و دەبێ زیاتر ئەزموونی ئەوان بەهەند بگرین. بۆیە نووسراوەکانی هۆشی مینە و کیم ئێل سۆنگیش لای ئێمە ڕەواجیان زۆر بوو. لەبەرئەوەی کۆمەڵە پەیوەندی لەگەڵ "بەرەی گەلی بۆ ڕزگاریی فەلەستین" هەبوو کە ئەوانیش وەکوو ئێمە لەژێر کاریگەریی تێڕوانینەکانی ماوتسیتۆنگدا بوون، نووسراوەکانی ئەوانیش بەتایبەتی نووسراوەکانی جۆرج حەبەش و مونیر شەفیقمان زۆر دەخوێندەوە.

بە کورتییەکەی بڵێم، ڕێکخراوەکەی ئێمە، لە جوملەی ئەو ڕێکخراوانە بوو، کە پێیان دەگووترا: ماوی.

دیارە ماویزم بۆ ئەو دەمە، لە ناوچەکەی ئێمە و سەرجەم وڵاتانی ئاسیا و ئەفریقا و ئەمەریکای لاتین هێڵی گشتی و بەبرەو بوو. لە ڕوانگەی ماویزمەوە، یەکێتیی سۆڤێت سۆسیال_ ئیمپریالیست و پارتی کۆمۆنیستی سۆڤێت لەدوای مەرگی ستالینەوە ڕیڤیژینیست بوو. هەرچی پارتە کۆمۆنیستەکانی سەر بە بلۆکی سۆڤێت بوون، بە ڕیڤیژینیست و سلمی ناو ئەبران و ئەوەندەی بۆیان بکرایە و بە قازانجی سۆڤێت بوایە، لەگەڵ دەسەڵات ڕێک ئەکەوتن و شەریک ئەبوونەوە. ئەمانە هیچ ئۆتۆریتە و شیرینییەکیان لەنێو خەڵکیدا نەبوو. هەرچی ماوییەکان بوون، بڕوایان بەخەباتی چەکداری هەبوو، کە لە گوندەوە دەستپێ بکات و بەرەو شارەکان بچێت، وە بە شۆڕشگێڕ ناو دەبران. لە ڕوانگەی ماویزمەوە، ئەو وڵاتانەی کە بە وڵاتانی جیهانی سێهەم دەناسرێن، چوار چین: کرێکار، جوتیار، بۆرژوازی بچووک و بۆرژوازی نیشتمانی شۆڕشگێڕن و پێویستە لە بەرەیەکدا بە ڕابەریی چینی کرێکار خەبات لە دژی داگیرگەر، وەیان ئیمپریالیزم بکرێت، کە فیۆداڵ و بۆرژوازی کۆسمۆپۆلیتی و بۆرژوازی کۆمپرادۆر هاوپەیمانەکانێتی، وە بەمە نیشتمان ڕزگار بکرێت و سیستەمێکی دیموکراتی گەلی، وەیان دیموکراتی نوێ دابمەزرێت، کە نوێنەرایەتی ئەو چوار چینە شۆڕشگێڕە بکات کە باسمان کرد، یانی گەل. دیموکراتی بۆ ئەوان و دیکتاتۆریش دژی ئەو چینانەی دیکە کە لەدەرەوەی ئەماندان، یانی دژی گەل.

ئەمە بیرکردنەوەی چەپە هەرە ڕادیکاڵەکە بوو. بەو جۆرە مارکسیزم لەژێر تەمومژ و تێکەولێکە و ناڕۆشنییەکی ئێجگار زۆردا بوو. ماو نووسراوەیەکی هەبوو، بە نێوی: شیکردنەوەی چینایەتی، کە باسی چینەکانی لە وڵاتی چین ئەکرد و ڕیزیانی ئەکرد و ڕادەی شۆڕشگێڕی و ناشۆڕشگێڕییانی ئەپێوا و خشتەبەندی بۆ دەکردن. ئێمەش بە چاوکردن لەو، خەریکی ڕیزکردنی چینەکان و خشتەبەندی بووین. لە ڕاستیدا سەر هاروماری تێدا بوو، جگە لە کۆمۆنیزمی مارکس!

بەڵام ئیتر وردەوردە بازنەی شەپۆلی بیرێکی تر، لێکدانەوەیەکی تر بۆ کۆمۆنیزم خۆی لە کەنارەکانی کوردستانی عێراق ئەدا. ئەویش لێکدانەوە و نووسراوەکانی گروپی سەهەند و ڕێکخراوی یەکێتی تێکۆشەرانی کۆمۆنیست، وە بە پلەی یەکەم نووسراوەکانی مەنسوور حیکمەت بوون.

سەرەتا ئەو باسانەی لەسەر پۆپۆلیزم بوون یەک دوو نووسراوێک بوون، کرابوون بە کوردی و بە دەست نووسرابوونەوە و ئەمدەس و ئەودەسمان پێیان ئەکرد و ئەفسانەی بۆرژوازی میللی و پێشکەوتنخواز و بزووتنەوەی جوتیاران، کاریگەری ئێجگار زۆریان دانا. لەم نووسراوانەدا تەواوی دەزگای فیکری ماوی تێکوپێک دەشکاند. لەم نووسراوانەدا ئیتر تێزی سەرمایەداریی ناکامڵ و ئابووری فیۆداڵی و نیمچەفیۆداڵ_ نیمچەکۆلۆنی، خشتەبەندی چینەکان و ئەفسانەبوونی نیشتمانپەروەری و پێشکەوتنخوازی بەشێکی بۆرژوازی ئەدایە بەر ڕەخنە و دەیسەلماند، کە ئەم وڵاتانەش لە پاش ڕیفۆرمی ئەرزیی ئیمپریالیستی ساڵانی چلەکان و پەنجاکان، ئیدی وڵاتگەلێکی سەرمایەدارین و ناکۆکی بنەڕەتی لە نێوان کار و سەرمایەدایە.

پاشان لەسەر ئەم بنەما تیۆرییە پتەوە، تێزی حیزبی سەربەخۆی کرێکار گرنگی بەرنامە لەو نێوانەدا ئێمەی هەژان. ئێمە لە نووسراوەکانی خۆماندا درووشمێکمان ئەنووسی: بەرەو پێکهێنانی حیزبی پێشڕەوی چینی کرێکار. کە خەومان پێوە دەبینی و هەمیشە هەواڵەی ڕۆژگارێکی نادیارمان دەکرد! ئەم تێزانە ئیدی تێزی بەرەی گەل و چوار چین و حیزبی پێشڕەوی پێچایەوە. یەکێکی تر لەو مەسەلە زۆر گرنگانە، ڕەخنەی توند و قوڵ لە تێزی قۆناخبەندی بوو. ئێمە پێمان وابوو جارێ ئەم وڵاتانە سەرمایەدارییەکی کامڵ نین، بۆیە پێویستە لە سەرەتادا و وەک قۆناغێک سیستەمی دیموکراتی خەڵک دابمەزرێنین. لە ڕاستیدا، هەروەک مەنسوور حیکمەت ئەڵێ، ڕەخنەی ئێمە لە سەرمایەداربوونی وڵات نەبوو، ڕەخنە لە دواکەوتوویی ئەو بوو. بۆیە هەنگاوەکانی ئێمە ڕووی لە کامڵکردنی سەرمایەداری بوو، نەک ڕووخانی. مەنسوور حیکمەت باسی ئەوەی هێنایە پێشەوە، کە دەبێ کرێکاران بۆ شۆڕشی سۆسیالیستی سازمان بدرێن، نەک دیموکراتی و قۆناخبەندی.

ئەو دەمە قسەیەک باو بوو، دەیان گوت دەبێ بۆلشەڤیزم زیندوو بکەینەوە! من ئێستاش ئەو دەمانەم دێتە بیر، کە چۆن هەر دەستەواژە و هەر چەمک و هەر وتەیەکی ئەوان چەند مانابەخش و ئاڵوگۆڕ بەخش بوون. ئێمە ئەهاتین بیروباوەڕ و ڕێکخراوی خۆمانمان لەگەڵ ئەوانەدا بەراورد ئەکرد. هەستمان بە جیاوازییەکی زۆر ئەکرد! هەستمان ئەکرد کۆمۆنیزمی ئێمە کۆمۆنیزمی کرێکار نییە! زۆر ڕووکەش و ڕواڵەتییە!

ڕادیۆی کۆمەڵە بۆ تەبلیغی ئەو باسانە کاریگەرییەکی بێسنووری هەبوو. هەر لە ڕێکوپێکی و جۆری بەرنامەکانییەوە، هەواڵە کرێکارییەکان، دەرسەکانی مارکسیزم، بەرنامەی ئێمە و گوێگرەکان و ... هەر هەموو ئێمەی گۆڕی. بۆ ڕۆژێک هەبوو یەک دەقیقە بەرنامەکانیان دوا بکەوێت! ئەو سروودە کرێکارییانە، سروودی ئەنتەرناسیۆناڵ، سروودی یەکی ئایار ... ئێمەی ئەبردەوە بۆ کۆمۆنیزمی مارکس!

ئێمە شانسمان هەبوو، بەختەوەر بووین، کە ئۆردووگای حیزبی کۆمۆنیستی ئێران لە کوردستانی عێراقدا بوو! ئەو دەمە تاکتاک و دەستەدەستە ئەچووین سەردانیمان ئەکردن. هەندێک هاوڕێمان ئەچوون دەورەی نیزامی_ سیاسییان لەوێ دەبینی. ئەو دەمە منیش چەند جارێک سەردانیم کردن. جارێکیان لە گەلاڵی ناوچەی ماوەت و جارێکی تر لە ڕۆژی نەورۆزی ساڵی 1984 بوو. لە جاری یەکەمدا کۆمەڵێک لە ئەندامانی ڕابەری و کادرانی ئەوانمان بینی. وەکوو ئیبراهیمی عەلی زادە، جەعفەری شەفیعی، مامۆستا ئیبراهیم ... قسەوباسێکی زۆرمان کرد، یەکێک لەو شتانەی لەبیرم ناچێتەوە، قسەکانی جەعفەری شەفیعی بوو لەسەر مانیفێستی کۆمۆنیست! من ئەو پەڕاوەم خوێندبووەوە، بەڵام لای من هیچ تایبەتمەندییەکی نەبوو! بەڵام دکتۆر جەعفەر بەجۆرێک باسی کرد، کە بزانین ئەوە چ شتێکە! ئەی گووت ئەبێ حەوت جار و هەشت جار بخوێندرێتەوە!

یەکێتی نیشتمانی و جەلال تاڵەبانی ناحەقیان نەبوو ئەوەندە لە مەنسوور حیکمەت ڕق لە دڵ بوون. جارێک بە جاسوسی ئەمەریکا و جارێک بە فارسی شۆڤێنی و جارێک بە تێکدەر و هەڵگیرسێنەری شەری نێوان دیموکرات و کۆمەڵەیان ناو دەبرد! ئاخر لە شاری کەرکوک و تەنها ئەوەندە هاوڕێیەی کە پێکەوە و بەیەکجار وازمان لە کۆمەڵە هێنا، زیاتر لە 40 کەس بووین!

ترسیار: **چی بکرێت بۆ ناساندنی بیرو فەلسەفەو سوونەتی منصور حکمت؟**

سالار ڕەشید: بۆ ئەم پرسیارە، من نازانم مەبەستتان چ ناسینێکە و لە چ ئاستێکدا؟! بە شێوەیەکی گشتی ئەکرێ بڵێین وەرگێڕانی نووسراوەکانی بۆ زمانە جۆراوجۆرەکان و بەتایبەتی زمانە جیهانییەکان، بڵاوکردنەوەی بە ڕێگای جۆراوجۆر، بەستنی کۆڕ و سیمینار لەسەریان، کۆمەڵە کارێکن لەو ڕاستایەدا. بەڵام هەر کاتێک کۆمۆنیزمی کرێکاری لە تاقە وڵاتێک دەستی لە دەسەڵات گیر بێ، ئەو دەمە مەنسوور حیکمەت لەسەر ئاستی دنیا دەناسرێ و ئەو دەمە نەک هەر کەسانێکی زۆر پەیدا ئەبن نووسراوەکانی وەرگێڕن و بڵاو بکەنەوە و شتی لەسەر بڵێن، بەڵکوو لەسەرانسەری دنیاش لایەنگر و هەواداری زۆری بۆ پەیدا دەبێت. ئەوەش باشترین ناساندنە.

پرسیار: پێشنیارت چیە بۆ هەفتەی منصور حکمت؟

سالار ڕەشید: لە هەفتەی مەنسوور حیکمەت و لە یادی مەنسوور حیکمەتدا، بە بڕوای من، ئەبێ هەر کارێک کە کاریگەری لە ناساندنی ئەم ڕابەرە کۆمۆنیستە هەیە، دەستی بۆ ببرێ. هەر بەو جۆرەی کە لە وەڵامی پرسیاری پێشوودا باسم کرد. کە یەکێک لەو شتانە بڵاوکردنەوەی نووسراوەکانێتی بە هەر زمانێک کە ئێستا هەیە. دیارە ئەو هەوڵانەی کە هەتا هەنووکە لەو بارەیەوە دراون چاکن، بەڵام کەم و کەمسەدان. یەکێک لەو نووسراوانەی بە بڕوای من کە دەبێ چاپ بکرێ و بە تیراژی زۆر بڵاو بکرێتەوە، نووسراوەی: مەنسوور حیکمەت کێ بوو؟ ئەم نووسراوەیە بە شێوەیەکی زۆر سەرنجڕاکێش، زۆر جوان و هاوئاهەنگ سەربوردەی مەنسوور حیکمەت و بزووتنەوەکەی ئەخاتە ڕوو.

لە کۆتاییدا سوپاستان ئەکەم و دەستخۆشیتان لێ ئەکەم.

درێژەی.....

دنیا پێویستی بە کۆمۆنیزمی مارکس

پاشان کاریگەری و نەخشی مەنسوری حکمەت و بەخەت و سیاسەتیەوە، بە ڕەوشت و سونەتی کۆمۆنیستی و ئینسانیەوە، بەحزب و وەرێخستنی بزوتنەوەکانیەوە، بە نوسراوە هەمەرەنگە سیاسی و فکری و تیۆری ئەدەبی و زمانەوانیەکەیەوە، بە سادەیی دەربڕین و هەڵسوکەوتی بەرابەرو ئینسافەکەیەوە، بە جەرائەت و تیژبینیەکەیەوە، بەئەندازەیەك سایە دەکاتە سەر چەپ و کۆمۆنیستەکان کە نزیك بەدوو نەوە لە ئیشتیاقیان بەم کۆمۆنیزمە ئینسانییە مارکسیە، فێری فارسی دەبن، ژیانی سیاسی و کۆمەڵایەتیان دەگۆڕدرێت، ڕادیکاڵ دەبنەوە، خەسیسەی ماکسیست بوونەکەیان بەرجەستە دەبێتەوە، کرێکارو بزوتنەوەی کریکاری دەبنەوە بەمەبنا، چەپ بەگشتی لە بزوتنەوەیەکی فکرو و خاوەوە، لە بزوتنەوەیەکی ژێر زەمینی و مەکتەبیەوە، بەرەو بزوتنەوەیەکی کۆمەڵایەتی و زەمینی هەنگاو دەنێت، سەرئەنجام خەت و سیاسەت و بیرکردنەوەو ڕەوشتی خەباتکارانەو تەقلیدی حیکمەتی، پێشوازی لێدەکرێت، دەبێتە خەت و سونەت و شێوازی خەباتکارانەی چەپ و کۆمۆنیستەکان. سەرەتا بزوتنەوەی شورایی و شوراکان و پاشان حزبی کۆمۆنیستی کرێکاریی عێراق، و بەدوای ئەویشدا تەرحی بەرگری لە سەربەخۆیی کوردستاندا دەبنە ئەو دەسکەوتە گرنگانە بەڵام مۆرخواردوو بە حیکمەتیزم.

ئەگەر ئەمە تائێرە تایبەتمەندی وکاریگەری مەنسور حیکمەتە بەسەر چەپ و کۆمۆنیستەکانی عیراق و کوردستانەوە، بەیان دەکات. ئەوە تەنها گۆشەیەکە لە کاریگەری مەنسور حیکەمەت بەسەر گۆشەیەك لە جغرافیایەکی سیاسی دیاریکراودا، بەڵام کاریگەری مەنسور حیکمەت و نەخشی بەرچاوی ئەو، تەنها بە ئێران و عیراق و کوردستان و بە چەپ و کۆمۆنیستەکانەوە مەحدود نابێتەوە.

کۆمۆنیزمی کرێکاریی کەهەمان کۆمۆنیزمی مارکس بوو، نۆژەنکردنەوەی دوای ئەوەی ڕوحی کێشرابوو، لەسەردەستی مەنسور حیکمەت ئەنجامدرا. مەنسور حکمەت دامەزرێنەرەوەو دەرخستنەوەی سیمای سیاسی و ڕێکخراوەیەکانی، شێواز و ناوەڕۆکی ڕادیکالانەی، ئینسانی بوون وتیژبوونی، تەشخیسەکانی دنیای نوێ و، کرێکاری بوونەکەی، شۆڕشگێربوون و هەوڵی بۆ گۆرینی جیهان و ... هەموویان لە کۆمۆنیزمی دووبارە ئابدەیتکراوی مەنسوری حیکمەتدا، بەرۆشنی نیشاندرانەوە. بۆیە مەنسوری حیکمەت چ بە فکرو تیۆریەکەی و چ بە سیاسەت و ڕوانین و لێکدانەوەکانی، چ بە وێنەی ڕابەری بزوتنەوەی کرێکاریو کۆمۆنیستی، دەبێ لەدنیای سیاسی دوای مائۆ و کۆمۆنیزمی ڕوسی، دوای شکستی بلۆکی شەرق، لەجەرگەی شەری دژی کۆمۆنیستی و لەجەرگەی بەیەکدادانی تیرۆریستی و ببینرێتەوە. بڕوانرێتە نەخشی هەمەلایەنەی لە هەموو زەمینە سیاسی و فکری و تیۆری و پراکیکیەکانیدا لە ئاستێکی سەراسەریدا.

بەداخەوە فەزای لینگەو قوچی کۆمەڵگا، و مەرگی ناوەخت و زوو ڕێگەی نەدا مەنسوری حیکمەت بەو قیافە سیاسی و بەو کاراکتەرە واقعییەی خۆیەوە، بەو نەخشە بەرجەستەی بۆ گۆرینی جیهانی بنیاتنانی دنیایەکی باشترەوە، بە کۆمەڵگای بەشەری بناسرێت. ئەمە ئیتر ئەرکی کۆمۆنیزمی حیکمەتە ئەم کارە بکات، مەنسوری حیکمەت بەوجۆرەی کەبوو بەدنیای ئەم سەردەمە بناسێنێ.

ئێمە لە هەفتەی مەنسوری حیکمەتدا، هەموو ساڵێك هەوڵمان ئەوەیە مەنسور حیکمەت بناسێنین، لەهەموو شوێنێك لە کوردستان و عێراق و ئێران و سەرجەم دنیادا دەبێت فراوانتر بناسێنرێت، دەسکەوت و بەرهەمەکانی، سونەت و داهێنانەکانی، کە بەفەزل و نەخشی ئەو خراونەتە سەر خەرمانەی ئینسانیەت و مارکسیەت، بە ئاگاداری هەموو چینی کرێکارو تەواوی کۆمەڵگا بگات. ئاخر ئەو پێویستی بەوەیە بناسێنرێت. بخوێنرێتەوە، دەرس بکریتەوە، دەرس و تەجروبەکانی تاوتوی بکرێت، ئەدەبیاتە هەمەرەنگە سیاسی و فکری و تیۆری و... وەربگێردرێتە سەر زمانەکانی دنیا. دنیای ئیحتیاجی بە کۆمۆنیزمی مارکس" کۆمۆنیزمی کریکاری مەنسوری حیکمەتە"، دنیا پێویستی بە گۆرانی ڕیشەییە، ئەم گۆڕانە بە شورشی کرێکاریی دەکرێت، شۆڕشیش بێ تیۆری شۆڕشگێرانە لە کاریکاتۆرێك زیاتر شتێکی تر نییە، کۆمۆنیزمی کرێکاری و حیکمەتیزم تیۆری شۆرشگێرانەی شۆڕشی کرێکاری یە بۆ بنایتنانی کۆمەڵگایەکی بێ چین و چەوساندنەوەو خاڵی لەهەموو بێماڤ و هەڵاواردنێك.

2008–6–4

ایرج فرزاد: بو ناساندني كومونيسمي مەنسور حيكمەت، سادەترين ريگا خويندنەوەی ئەو بەر هەمانەيە كە بە خوشحاليەوە، مەنسور حيكمەت بو ئيمەی بەجي هيشتون

پرسيار: حكمتيست، ماركسيستي ئەم هەلومەرجەية، يان ئارايشيكي حزبي كؤمؤنيستي كريكاري حكمةتيستة؟

ايرج فرزاد: من باوةرم بة شتيك بة ناوي "حكمتيسم" نية، هةر وا كة مةنسوري حيكمةتيش برواي بة "ماركسيست -لنينيست" نةبوو. "ماركسيست - لنينيست" ناوي رةمزي تةواوي ئةو حيزبانة بوون كة خويان لة رةوتي شيوازي سوسياليسم بورژوائي و سةرمايةداري دةولةتي و بة خةت و ريبازيك لة كومونيسمي "اولووسوونيست" دة ناساند و ريك دةخست، و ئةكةوتنة نيو ئةو مةقوولة و قالبةوة. ديارةكةس ناتواني باس لةوة بكات كة ئةم يا ئةو تاكة كةس، يان ريكخراوة بويان نية كامة نيو لة سةر خو، يان ريكخراوة و حيزبةكةي خويان دائةنين. تةنانةت ئيمة بو خوشمان ديومانة كة رةوتيك و ژمارةيةك لةجولانةوةكاني تر كة تابلوي كومونيسميان لة سةر خو هةلواسيبو، خويان وةك "مائوئيست"، ترتسكيست"، يان ماركسيست - لنينيست يان ماركسيست - لنينيست - مائوئيست، لة يةكتر جيا دةكردةوة. ئيستة ئيتر لة هةمووماني روونة كة خروچفيسم و مائوئيسم شتيكي تر نةبوون جگە لة دانان و داتراشان و ناساندني دوو ناوي جياواز بو دوو رةوتي جياواز لة كومونيسمي ميللي و ناسيوناليسمي روسي و سيني. حيكمةتيسم بو ناساندني حيزبيك و جيا كردنةوةي خوي لةحيزبةكاني تر كة بة ناوي كومونيسم كريكاري كار دةكةن، ناويكي جياوازة، بةلام بو ناسنامةي كومونيسم و كومونيسم كريكاري، وا نية. بةكورتي بليم: كومونيسميك كةمةنسورحيكمةت نوينةرايةتي ئةكات شتيك غةيرلة ماركسيسم و ديفاع كردن و سوور بوون لة سةر دوروستي رةخنةكان و حوكمةكاني ماركس و اينجلس كة لة كتيبةكاني ئةوانة هةية، وةكوو: سةرماية، راس المال،(capital)، ئايدوئولوجي ئالماني، رةخنة لة فةلسةفةي فوئير باخ و مانيفست و ...نية. باسي كومةنيسمي كريكاري شتيك نيةغةير باسي هةمان كومونيسم. بةبرواي من ئةو شتةي كةخودي مةنسوري حيكمةت لة سمينارةكاني خوي بة ناوي "بنةماكاني كومونيسمي كريكاري" بةوردي باسي لي كردوة، ئةم قسةي منة ئةسةلمينين. سةرةراي ئةوة، من وانازانم كومونيسمي كريكاري، ماركسيسمي ئةم سةر دةمةبي، ئةمة لكاندن و قةتيس كردني مةنسور حيكمةتة لة نيو چوارديواري ئةو حيزبانە كه خوی پيكياني هينابوو. كومونيسمي مةنسور حيكمةت هةمان ماركسيسم "ئةسل" و شيوة ئينقلابي بة عةمةل دةرهيناني لة لايةن لنين، و دريژه ی يةك ميژوو و تاريخة كة شكستي شورشي كريكاري ئوكتوبر نةكسي تي خست. زيندوو كردنةوةي فةلسةفة و سياسةت و تئوري و پراتيك و هونةر و "ئينسان ناسي" و "كريكار ناسي"ك بوو، كة سيماي سياسي و كومةلايةتي لة عاستي جيهاندا لة دةورا اييةكا بة تةواوي ژير و ژوور كردبوو. كومونيسمي مةنسور حيكمةت شتيك نية جگە لە بة دةستةوة گرتني هةمان بنةماي ماركسيسم بة پيی هەلو مەر جي ئةم دةورانة، خةبات كردن و كولنةدان لة ريگای سةلماندني دوروستي حوكمةكاني "اوريجينال" و زيندو و تازة و "آپديت" كردنيان بة لة بةرچاو گرتني ئةم هةموو ئالوگورە كە بە سةر سةرمايةداري و ئامرازي بة دةستةوة گرتني قودرةتي سياسي و مكانيسمةكاني بو بوون بة هيزيكي سياسي كومونيستي، وناسيني هوشيارانةي تةگەرةكان لة سةر ريگای خةباتي چيني كريكاري سوسياليست، هاتوون.

پرسيار: ئةوانةي كة مخالفي بۆچونةكاني منسور حكمةتن، جياوازييةكانيان چيە لەگەل ئةو؟ لةكاتيكدا منسور حكمت لةبارةي بةرنامةي دنيايةكي باشترةوە ئةلي:"ئةوةي كة ئيشكاليكي هةية لە گەلي، با بچيت مانيفيست بخوينيتةوة".

ايرج فرزاد: بة راي من جياوازيية كاني موخاليفاني كومونيسم كريكاري لة سةر دو بنةماية: يةكةم، يان كومونيسمةكةيان ئالا و بوچون و هةلويستي چينە كان و رةوتة كومةلا يةتيةكاني ترة، واتة كومونيسميان كردوتة ئالا و شيعارها يةك، نةك بو لابردني چەوسانةوةي هيزي كار و لابردن و نة هيشتني دةولةت، نةك بو ئازادي ئينسان، بةلكو بو دنيايةكي چينايە تي تر و بو ئاوات و ئاما نجةكاني بورژوائي؛ وةكو بردنة سةرةوةي ئاستي پيشكه و تووي "ولات" لة روي ئابوري و شتي لةو نةوعة. لةم ريبازةدا ئةو جورة كومونيسمانة بو ئة وةي رةوتي خويان لة نيو ريزة كاني چيني كريكار و لة كومەلگادا و لة فيكر و بيركردنە وة و خةباتي خةلك دا يلنةوة و هيزي بو كو بكةنةوة، بة نيوي كريكار و سوسياليسم و كومونيسم، ليباسي كريكاريش لة بةر دةكةن. بة كورتي يةكةم نوقتةي جياوازي كومونيسمةكاني تر، ئةوةية كة كومونيسمة كةيان بة قةولي ئينگلس، هةموو شتيك هةية جگە لة: "زانست و عيلمي هةل و مةرجي ئازادي چيني كريكار" و لة دريژه ي ئةودا ئةگە ريش باسي كريكار دةكةن، بو ئةوة نية كة وةك روالةتيكي تري هةمان "دوكترين" ديسان بة قةولي ئينگلس: "چيني كريكار ناتواني خوي رزگار بكات مادام كة لة گەل رزگاري خوي دا، كومەلگاش ئازاد بكات". بةلكوو هةر وةك باسم كرد بو هينانة سةركاري دةولةتيكي ترة كة ئةيةويت "ولاتة" كةي خوي، سة نعةتي بكات، "موديرن"ي بكات و بيباتة ريز ولاتاني "پيشكه وتوو"، نةك گرتني دةولةت بو ئالوگور هينان و بن بر كردني چه وسانه وةي هيزي كار و لةبةين بردني كويلةتي كاري كريگرته. "سةدةي بيستةمة كوردة غيرةتي، بةسية نةزاني عيلمي سةنعةتي..." زوباني حالي ئةم جورة كمونيسمة ميلليةية. دوةم نوقتةي جياوزاي ئةوةية كة ماركسيسم تئوري و بنةماي بةرنامة و سياسةت و تاكتيكةكاني كومونيسم كريكارية، نةك عيلمي كومةلناسي بورژوائي، يان تاريخ نويسي و يان بوون بة محامي و دادوةر و پاسة واني پاسيفي رةوتي حةرةكةتي تاريخ. سةرةكي ترين بنةماكاني ئةم كومونيسمة لة كتيبي كاپيتال، ئايدولوژي ئةلماني و تيزةكاني فوئيرباخ دا كة هةموويان باري رةخنةي شورشگيرانه و "سةلبي" يان لة كومەلگای سةر مايةداري هةية و بة بةرنامةش ريگەي دوروست كردني حيزبي كومونيست لة"مانيفست" دةست نيشان كردودة، رون و ئاشكراية. بةرنامةي دنيايةكي باشتريش هةر زيندو كردنة وة و "آپ ديت" كراوي هةمان مانيفستة دواي ئةو هةموو ئالوگورە كة لة نيوةي دوةمي سةدةي نوزدة بةرةو ئيستا بة سةر كومەلگای ئينساني دا، هاتوة. مةنسور حيكمةت كومونيسمي لة زةماني ئيستاي ئينسان دا بة عةمةلي دةزاني و حةولي بو دةدا كة لة ژياني ئيستاي خوي و هةموو ئينسانةكاني ئةم كورةي ئةرزةدا بة دي بيت، نةك وةك وةعدةي روژی قيامةتي تاريخ و شتيك كة رةوتي ميژوو و تاريخ بةرةو ئةو بةهةشتة دورة "سةر ئةنجام" پی ئةگات!

پرسيار: چی بكريت بو ناساندنی بيرو فەلسەفەو سوونەتی منسور حكمت؟

ايرج فرزاد: بة راي من، بو ناساندني كومونيسمي مةنسور حيكمةت، سادةترين ريگا خويندنةوةي ئةو بةر هةمانةية كة بة خوشحاليةوة، مةنسور حيكمةت بو ئيمةي بةجي هيشتون. لة زوربةي زوري باسة سةرةكيةكاني كومونيسمي مةنسور حيكمةت، باس لة كتيبةكاني ماركس و انگلس و شيوة و بوچوني شورشگيرانةي لنين ئةكات. كة وا بي، يةكةم ئةو كتيبانة بخويندرينةوة، وةكو كاپيتال، ئايدولوژي ئةلماني، تيزةكاني فويرباخ، مانيفست و ئوسول كومونيسم و خويندنةوةي كتيبةكاني مةنسور حيكمةت و گوي دان بة قسةكاني لة سةر فايلة سةوتيةكان. من باسةكاني "بنةماكاني كومونيسم"، بةرنامةي دونيايةك باشتر، باسي لة سةر "ديموكراسي"، لة سةر "ميللةت و حةقي چارە نوسي ميللةتةكان"، باسي لة سةر "دوبارة خويندنةوةي capital"، ئايا سةركةوتني كومونيسم مومكينة؟، باس لة سةر هويةكاني شكست و هةرةس هيناني كومونيسم لة سوويت و باسي كومونيسم و كومەلگا بة گرينگ دةزانم.

ثرسيار: ثيشنيارت ضية بؤ هةفتةي منسور حكمت؟

ايرج فرزاد: هةفتةي مةنسوري حيكمةت وةك ووتم، برياريكة كة حيزبيك يان ئةحزابيك زياتر بو جيا كردنةوةي خويان لة باقي تر و بة تايبةت بو جياكردنةوة لة ئةوانةي بة ناوي كومونيسم كريكارية وة فةعالييةت دةكةن، داويان ناوة و دياريان كردوة و ديارة كة لة روانگەی منةوة، فةلسةفةييكي تري جگە لةم مةبةستة نية. لةم هةفتةيةش دا ئةگە ر بة راسي حةوليك بو ناساندني كومونيسم مةنسور حيكمةت بدري زور باشة. كة من پيم واية ئةو جورة لة جةرةياني خةت و سياسةتةكاني ئةم چەند سالةي دواي مةرگی مةنسور حيكمةت لة نيو ئةم حيزبانة دا بووم و زور لة نزيكةوة و بة وردي لي يان ئاگا دارم، بة حيزبي كومونيست كريكاري و حيكمةتيستةوة، خةت و رةوتيكي تر بة ناوي مةنسور حيكمةت ئةرواتة بةرةوة و پراتيك دةكري. هةر وةك مائو و استالين و انورخوجة و برژنف و گورباچف، هةموويان خويان بة "ماركسيست" و "لنينيست" نيو دةبرد و ديتمان چ زةرةر و زيانيكي عةجايةبيان لة كومونيسم و لة لنين و لة ماركس و لة ماركسيسم دا. كة وابي لام واية ئةم جورة يادكردن لة كومونيسمي مةنسور حيكمةت و هةفتةييك دانان كة بة ناوي ئةوةوة، سياسةت گەليكي بة پيچەوانەی كومونيسمی مةنسور حيكمةت بچە سپيندريت، زةرةر و زياني زورترة. بةلام بة برواي من ناساندني كومونيسمي مةنسوري حيكمةت بة تايبةت دواي ئةوةي كة تةواوي بنةماكاني و بيناي تاكتيك و سياسةتةكاني كةوتوتة بةر هيرش لة هةموو لاية كةوة، ئة ركيكي هةرة موهيمي هةموو روژي هةر رةوت و كور و كومةل و حيزب و ريكخراوةييةكة، كة خوي بة كومونيست و شورشگير و ماركسيست و هةل سوراوي بزوتنةوةي كريكاري و جولا نةوة كومةلا يةتيةكان، دةناسي.

٢٨ مای ٢٠٠٨

دەربارەی هەفتەی منصور حکمت

وەستا حسێن صاڵح

من وەك كرێكارێك كە سەرقاڵی كاری سیاسی بووم لە سەرەتای هەشتاكاندا، لەژێر كاریگەری كۆمەڵەی ڕەنجدەرانی كوردستان كەرێكخراوێكی چەپی ناسیۆنالیستی بوو ، دواتریش حیزبی كۆمۆنیستی ئێران خۆم بەچەپ و كۆمۆنیست دەزانی بەلآم چۆن كۆمۆنیستێ ،سەرباری هەموو ئەو ئیدیعایانە ئەوانەی بەیەكەوەبووین ،نارۆشن، ئاڵۆز ، كورتبین، دنیا بینییەكی دروستمان بۆ مەسەلەكان و دەوروبەرمان نەبوو . تا ئەو كاتەی ڕابەری كۆمۆنیزمی كرێكاری مەنصور حیكمەت نەهاتبوو، بەهاتنی خوێندنەوەی باسە قووڵەكانی ووردەووردە نەزەرمان ڕۆشن دەبووەوە ، باس و جەدەلی گەرمیشی بۆ ناوەندی چەپ بەگشتی دروست كرد . زۆرێك لەمەسەلەكانی كۆمەڵگای بەرۆشنی دابووە بەر باس و لێكۆڵینەوە لەوانە دووبارە پێناسی دەوڵەت ، ئابووری، پەروەردە، یاسا ،ناسیونالیزم ، دین و ئیسلامی سیاسی ،دیموكراسی چەپ ، كرێكار ، بۆ جارێكی تر بەرچاوی كۆمۆنیستەكانی ڕۆشن كردەوەو زەمینەی گەشەو گەیشتن بە ئامانجی كۆتایی بۆ كۆمۆنیستەكانی ئەم سەردەمەی ئاسان كرد ، وە توانی بەڵشەفیزم لە ئێران و عیراق و ناوچەكە بێنێتەوە مەیدان و چەندحیزبی سیاسی دروست بكات .

سەرەتای یادەوەرییەكانم كۆتایی هەشتاكان بوو بەهاتنی ئەوباسانەی كە یەكەمیان جیاوازییەكانمان بوو ئەم نامیلكەیە كاریگەری خۆی دانا بە زوویی كە ئەو كات لەژێرسایەی بەعسدا بووین بەزۆری بلآوبووەوەو پێشوازی گەرمی لێكرا سنووری ئەم بلآو كراوانە تا بەسرە بوو ،من و چەند هاوڕێیەكی تر بەگەرمی پێشوازیمان لێكردوو لە ئامێزمان گرت و خوێندمانەوە، وبەشبەحاڵی خۆم ڕەوانەی شاری بەغدادم كرد لەرێگەی هاورێیەكی سەربازەوە كە ئێستا بە داخەوە لەژیاندا نەماوە (محەمەد)ی ناو بوو یادی بەخێرئەو توانی ئەدەبیاتی منصورحیكمەت بگەیەنێتە دەستی كرێكارانێك لە مەعمەل لە گەڵ خوێندنەوەیان زۆر باسەكان سەرنجی ڕاكێشابوون و ووتبویان ئەمەیە كۆمۆنیزمی واقعییەو داوای ئەدەبیاتی زیاتریان كردبوو بۆ خوێندنەوە، ئەیان ووت لینینی سەردەمە .هەروەهابە هاتنی دڵی ئێمەی خۆش كرد چونكە دیارییەكی دانسقە بوو بۆ دڵە تینووەكان و تینوێتی دەشكاندین ، فێری موبارەزەی واقیعی دەكردین تا ئەو كاتەی ئەومان نەناسی بوو تێڕوانینمان بۆ كرێكار ئەوە بووكە چەپێكی تەقلیدی تەعبیری لێ دەكرد یان لەبەرگی ناسیونالیزمدا بوو كە بێپەروا هەوڵی دەدا كرێكار بەنەتەوە ونیشتمانەوە گرێ بدا یان كرێكاری بەڕووت ورەجاڵی دەهێشتەوە تا سۆسیالیزم كە مەعلووم نەبوو كەی پێی دەگەین ،ئەو هات و ئاژیتاسۆرو بەرنامەی ڕێكخراوە كرێكارییەكانی دارشت ، ئەو سۆسیالیزمی بە حەتمیەتتی مێژوونەدەزانی و بە هەوڵی ئینسانەكانیەوە گرێداو ووتی هەر ئەمرۆ سۆسیالیزم مومكینە. لەسەر كۆمۆنیزم و حیزبەكە بەستبیەوە بەوەی كە كۆمۆنیزم فەلسەفەی گۆڕینی ژیانی خەڵكە و دەبێت حیزب بۆ دەسەلآت بێت ،ئەگەرئەمە نەبێت واتە كۆمۆنیزمێكی حاشیەییە.كۆمۆنیزمیان قاچاغ كردووە و ئەویشە لەگەڵ ئەو فەزایەدا خۆی ڕاهێناوە .

فێری كردین یەكسانی ژن و پیاو یەعنی چی ؟ .ئێمە تا ئەو كات كۆمۆنیست بوونمان ڕێگر نەبوو لە دەست بەرز كردنەوەو سوكایەتی بە ژن ،ئەو هات و موعادەلەی گۆڕی و كردینی بە حیزب و بزووتنەوەی یەكسانیخوازی ژن و پیاو . بیرمە لە ئازاری 92 كاتێ ناسویناليستە ژن كوژەكان لەژێر ناوی شەرەف و بەعسی بووندا ژنانیان بەشەپۆل تیرۆر دەكرد ئێمە زۆر سەرسەختانە دیفاعمان لێكردن ، كە بۆ ئەو ڕۆژانە زۆر سەخت بوو كەبەرەو ڕووی ئەو شەپۆلە بیتەوە بۆیە ئەو دەورەیە بەشدار بووم بە شانازییەوە كە تووشی چەندەها گرفت دەبووین پێیان دەووتیان دیفاع لە بەرەڵلایی دەكەن كە دواتر پێیان دەووتین حیزبی ژنان . كە ئەم بزووتنەوەیە توانی چەندین شەخصیەتی دیفاع لە ژن بێنێتە دەرەوە و كاریگەری هەبێ لە كۆمەڵگانی كوردستان .

سەبارەت بەمندالآن دیسانەوە بۆ خودی خۆشمان ئەو ئەهەمییەتەی نەبوو تەنانەت لێدان وسووكایەتی بە عادی سەیر دەكرا ئەو ووتی (لە پێشدا مندالآن) هەر بۆیە تا سەرەنجام بزووتنەوەی بەرگری لە مندالآن دروست بووكە جیاواز بوو لە ڕەنگەكانی تر .

ساڵانی نەوەتەكانم لەبیرە چۆن لە قوتابخانەكان دروشمی لێدان لە مندالآن بڕیاردراو مشت ومڕێكی زۆری لێ كەوتەوە لەسەر ڕێزگرتن لەبیروباوەڕەكان مەسخەرە بووبۆی سەبارەت بەمە ووتی جگە لە ئینسان هیچ شتێكی تر موقەدەس نییە .

سەبارەت بەهەراو زەنای عالەمی و محەللی لە لایەن نەزمە نوێكەیانەوە كە جاری مەرگی كۆمۆنیزم و عەدالەت خوازیان دەدا ئەوەی جوابی پروپووچی ئەوانی دایەوە مەنصور حیكمەت بوو ،پێش بینییەكانی زیندووبوو كە لەنێو هات و هاواری شكستی بلۆكی سۆڤیەت ووتی دەیەی نەوەد دەیەی خەیاڵنییە دەیەی واقیعەتە ،هەر بۆیە زۆرینەبرد ئەم خۆش باوەڕییەی خەڵك ڕەوایەوە نەزمی نوێی جیهانیان ناسی كەچ بەلآیەكی بەسەرخەڵكدا هێناوە ،لە شەڕو برسێتی و ئاوارەیی وبێكاری و وێرانی و ئاسەوارە ترسناكەكانی تری كەزۆرشوێنی گرتەوە ،

ئەو ووتی بازاڕی ئازاد مانای خوێن بارین ئەمەش 18 ساڵە بەواقیعی بەپێست وئێسقانەوە بەلآی بازاڕی ئازادمان بینی و ملیۆنەها كەس بوونە قوربانی وسووتەمەنی بۆ بازاڕی سوود پەرستی . ئەو وتی لە سایەی نەزمێكی وادا پاشەكشە بەمافەكانی خەڵك دەكرێت وزۆری مافەبەدەستهاتووەكان لەدەست دەچن زیندوو ترین نموونە لەئەنجامی بالآ دەست بوونی ناسیونالیزمی كورد حوكمی خۆجێیەتی سەیری خزمەت گوزارییەكانی خەڵك بكەن بزانن چییان لێ بەسەر هاتووە . ئەو ڕابەرە دوای حەفتا ساڵ ئالآی ماركسی لە تەپ وتۆزی تەحریفاتی سەرمایەداری تەكان و ئالآكەی دایە دەست ئێمە و ئینسانە پێشكەوتنخوازەكان و هەزاران كەس لەپشتیەوە وەستاین ، چونكە كۆمۆنیزمی لە جێگاو ڕێگەی كۆمەلآیەتی تەعریف كردەوە ، كۆمۆنیزمی ڕۆادیكاڵ لە ئینسانەوە دەست پێكرد ، هەر وە كو ووتە بە نرخەكەی كە ووتی (سۆسیالیزم گەڕانەوەی ئیرادەیە بۆ ئینسان). دەتوانم بڵێم سۆسیالیزمی كرێكاری بە باسەكانی دەوڵەمەند كردوو وەلآمی زۆر مەسەلەی دایەوە و سەرمایەیەكی گەورەی بۆ ئێمە بە جێهێشت. ترووسكەی ئومێدێكی تازەی لە دڵی ئێمەدا داگیرساند

سەد حەیف و جەخار مەرگی ژوبین ڕازانی كارەساتێكی گەورەبوو لە بزووتنەوەی ئێمە كەوت كە قەرەبوو كردنەوەی كارێكی ئەستەمە .

یادی بەرزوو بەرێزبێت و ڕێگای پڕ ڕێبوار بێت

بژی حیكمەتیزم

بژی سۆسیالیزم

ئۆكتۆبەر
October

سەرپەرشتیاری ژمارە: زمناكۆ عزیز

دەستەی نووسەران: ئاسۆ كەمال، بەشدار عەلی، بنار مستەفا، محەمەد غەفور، رەمەزان سابیر، ئازاد جەوهەر، سامان كەریم، سەعید ئەحمەد، شەمال عەلی، محسین كەریم، جمال محسن

بۆ ناردنی بابەتو پەیوەندیگرتن بە ئۆكتۆبەرەوە:

Email: October_917@yahoo.com & shukaks@yahoo.co.uk

www.hkkurdistan.org

بڵاوكراوەیەكی سیاسیە، دووهەفتە جارێك لە 1و 15ی هەموو مانگێك دەرئەچێت

بناغەی سۆسیالیزم ئینسانە،

سۆسیالیزم بزووتنەوەی گێڕانەوەی ئیرادەیە بۆ ئینسان

عەبدولآ شەریفي

مەنسورحكمت بۆ هەزاران ئینسانی شەریف و بێبەش هانای ئومێد بۆ گەیشتن بە ئازادی و یەكسانیە

ثرسيار: بەبرواي تۆ مەنسور حكمت كي بوو؟

عەبدولآ شەريفي: مەنسور حكمت كەسيكة كە لە لايەن دوست و دوژمنةوة ناسراوة.
زور جار بوة كة سة راني دولةتەكان و حيزبة دة سەلاتدارة ئيسلامي و ناسيوناليستةكان لة مةنتةقة لە سەر "خەتەري" مەنسور حكمت كوبونةتةوة و هةر وا لة وةحشةتي "شةبةحي" كومونيزم مەنسور حكمت نةقشةي پيلان و تةوتةئةيان دارشتوة، ئەگەر ئەمە باريكي قةزيةية، باريكي تري بي شك ئةوةية كة مەنسورحكمت بو هةزاران ئينساني شةريف و بي بةش ماناي ئوميد بو گةيشتن بة ئازادي و يةكسانية. بة هةزاران تيكوشةر و كومونيست لةميداني خةباتة جوراوجوركاندا، بة بةرزكردنةوةي ئالاي كومونيزميك كة مەنسورحكمت نوينةرايتي دةكرد تاريخي پر لة حةماسةي سي سالي كومونيزمي سةردمي ئيمةيان تومار كردوة.
منصور حكمت بە راستي شاگرديكي زانا و سالحي ماركس بو كە رةوتي كومونيزمي ماركس و ميتودی كمونيزم دةخالةتگە رى لنيني جاريكي تر لە ژير هةرةسي شكستي كمونيزم دواي ئينقلابي ئوكتوبر زيندو كردةوة و كردى بە هيزيكي نيو موعاديلاتي سياسي لە ئيران و خويندنةوة و ريوايةتي ترى لە كومونيزم لە جيهاني، نوينةرايتي كرد.
ماركس بةو تيزة ناسراوةي خويةوة كة دةليت: "فيلسوفه كان تا ئيستا جيهانيان تةفسير كردوة، لةحاليكدا مةبةست ئالوگوری جيهانه" خوی لە هةموو جورة روتةكاني زةماني خوي جياكردةوة و بو ئةم مةبةستة مانيفيست، ئايدولوجي ئالماني، كاپيتال، تيزةكاني فويرباخ و... نوسي و ژياني خوی تەرخاني گەراندنةوةي ئينسانيت بة ئينسان كرد. منصور حكمت نزيك بة سةد و پە نجاه سال دواتر، لة سةر سيحةت و دوروستي تيئورية كاني ماركس پی داگرت و روانگةيةكي كمونيزمي ئةم سةردةمةي نوينةرايةتي كرد كة خوازياري ئالوگوری بنةرةتي بة قازانجي بةشةريةت بيت و بە قةولي خوي: " سوسياليسميك كە بزوتنةوةي گە رانةوةي ئيختياري ئينسان بو ئينسان" بيت، هە ر وا بە پيی حقيقةتەكاني مةوجود، بة ناسيني ميكانيزمةكاني كومة لايةتي بو قدرت و دةسةلات، هيوا و ئوميدي بە رزگار بوون لةسةر دةمي بي ئارمان كردني بةشريةت هينايە سةر شانوي سياسةت. منصور حكمت دە ليت:" گرتني قودرةتي سياسي چيني كريكار هە لقە ى تي پەر بوون لة

هةيداني تةفسيري جيهانة بةرةو ئالوگور كردن هةر لةم جيهانةدا و لة سةردةميكدا كة خوت تيا دةژی".
بة داخةوة نةماني مەنسورحكمت بوة بايس بةهيز بوني رةوتة كومةلايةتيةكاني ترى دژ يان ناهو و نةيار بە كومونيزم. هيرشي سوسياليسمة جوراوجورةكان رةوتي تةحةزوبي كمونيزمي مەنسور حكمتي تيك شكاند.
ئةوةي ئيستا وةك ئةحزابي بة نيو كمونيزمي كريكاري و حكمتيست وغيرة وة هةن، بة شيوازي سةرسورهينةر ناناسرينةوة، هةر ئةم تةجروبة تالة بة ئيمة دةليت كة مەنسور حكمت كي بو و نةماني چ خةساريكي لة بزوتنةوةي سوسياليستي و جولانةوةي چيني كريكار داوة و كامة رةوت و بوچوون و سياسةت و "نا كومونيسم"ي شكست خواردوي ئةم سي سالة، بة نيوي "نوي كردنةوة"ي كومونيسم، سةر هةلدينن. من ئيتر باس لةوانة ناكةم كة كةوتوونةتة رقةبةري و دژايةتی كومونيسم مەنسور حكمةت.

پرسيار: كاريگەری منصور حكمت پاش ڕووداوەكانی ساڵی 1979ی ئێران لەسەر بزووتنەوەی چەپ لە ناوچەكەدا چۆن هەڵئەسەنگێنن؟

عەبدولآ شەريفي: پيم وايە روداوةكاني ٧٩ مةبةستت شورشي ئةو سالةي خةلكي ئيران دژ بة حكومة تي سةلتةنةتي بيت. زور جار ئاگاهانه يان نا ئاگاهانه حةول دراوة كمونيزمي مەنسور حكمت بكةن بة پةديدةيیكی بەر تەسك و رةبتي بدةن بة روداويكي موعينةوة، ئةمة هةلةييكي تةواوة و نابيت بيلين ميشكي نةسليك كە ئةم كمونيزمة ناناسيت، بةم تةحريفة ژەحراوی بكەن. كمونيزم مەنسورحكمت نة محدود دةكريتةوة بە شورشي ٧٩ لە ئيران و نة كمونيزميكي مةحةلي و ئيرانية.
هە ر وە ك مەنسورحكمت بو خوي دەليت:" كمونيزمي كريكاري هةمان كمونيزمة كە بە ماركسةوة دةناسريت، فه رهةنگ و سوننةتی كريكارى سةنعةتي غةربة"
ئةم كمونيزمه سنور بةزينه، عيلمي رزگاری بةشريةتة، راستە كە لە ئيران كە كمونيزميكی پوپوليستی و ناسيوناليسمی چەپ زال بو و كەوتة بە ر رە خنە ی ئەم كمونيزمە و تيك شكا، دوای روداوی ٧٩ و شەرەكانی "ماركسیسم ئنقلابی"، كە سەرەتاي

سةرهةلهيناني كومونيسمي مةنسور حكمت لةو سةردةما بوو، ديفالتی كمونيزم لە ئيران چی تر بە حيزبی شيوعی ئيران (حيزبی تودە) و جە رةيانەكانی فيدايي و لايانگرانی مائو نە ما،
لە كاتي هيز و قودرةتي ئوردوگاى سوويت، كمونيزمي روسي و چيني و چريكي و لق و پوەكانی تري كمونيزم بورژوايي و وردة بورژوايي لة بةرانبةر نة قد و رةخنةي منصور حكمت لە سە ر دە مي روداه كاني ٧٩ دةواميان نةهينا و هةرسيان هينا و كةوتنة حاشية و پە راويزی شانوي خةباتي سياسيةوة.
بة داخةوة هيرشي خويناوي رژيمي ئيسلامي بو سةر شورشي ئيران و دةسكةوتةكاني، مةجالي گە شە ی ئەم رةوتةي لة نيو چيني كريكاردا، نةدا و يةكةم مةحدوديةتي تاريخي كمونيزمي كريكاري ئةمة بو كە لە پايەی كومةلايةتي خوي ياني بزوتنةوةي چينی كريكار برا و ناچار كرا كة حيزبي كمونيستي لة مةتني موقاومةتي كومةلاني خةلك لة كوردستان و بة بةشداري بةشيكي زور كةم لةو روناكبيرة كمونيستانة كة خويان لة سيلاوي خويناوي بةهاري سالي ٦٠(ئيراني) جمهوري ئيسلامي دةرباز كردوبوو، پيگيری بكريت.
هاتني كومةلة بو ريزي ماركسيزمي شورشگير و سازماني ئيتحادي موبارزاني كمونيستي لە گەل كور و كومةلي براو لة جةرياناتي تر، حيزبي كمونيست كە يە كمين حيزبی سياسي پر تاسير بو، پيك هات.
پيك هيناني حيزبي كمونيست نةك هةر تةنيا تةعةروزيك بو بة سةر رژيمي ئيسلامي ئيران، بةلكو تةعةروزيك بو بة سةر سةرمايةداري بة گشتی.
فةرهةنگی تةحةزوبي كمونيستي لة نيو رةوتي چەپ و بزوتنةوةي كريكاری لە هە نتە قە دا، بە ر لە وة نابيندريت.
شةري خةليج (كةنداو)، روخاني ديواري برلين، هيرش يكي قورس بون بو سةر كوللي بةشةريةت، بةر بةريةتي سةرمايةداري بو هةر چی بوني ئازادي و ئينسانيةتي لي دةهات، كةوتة بةر هيرش. لە م كاتە دايە كە منصور حكمت كمونيزمي كريكارى وةك ريگای رزگارى دابين دە كا و لة بةرانبةر دونياي رةشي سةر مايةداري داي دةني و حيزبي كمونيستي كريكاري ساز دةكات.
ئةم حيزبة لة ماوةيكي كورتدا بو بة جي ئوميدي زور، خوشبيني و خوش فيكري و لي زانين و روني

كمونيزم منصور حكمت جاريكي تر كمونيزمي وةك فاكتةريكي موهيم لة ترازوي هيزدا مةترة ح كرد و خستية سةر سةحنةي سياسةت.
ئيتر هةر كةس باسي لة بةرابةري و يةكساني كردبا، هةر كةس باسي مافي كريكار و ژن و مندالي كردباية بة كمونيزمي كريكارية وة دةناسرا.
بة داخةوة مة رگی لە پر و نابةوةختي مةنسور حكمت مجالي لة گەشەی ئەم كمونيزمة بري و هاوكات هيرشي سوننةت و رةوتي كمونيزمةكاني غةير كريكاري، كة لةزةماني مةنسور حكمت نةقد و رةد كرابونةوة، ديسان بونة مةيداندار و لە ژير ناوى كمونيزمی كريكارى منصور حكمت ئاسةواري ئةم دسكةوتة گەورەی چينايتيەبن بر كرا و كمونيزمي مندالي مةكتةب و تةلةبةي جاميعة و چە پی تە قليدی لەژير ئةم ئاوارة و ويرانيةدا، سةريان هةل هينا.

پرسيار: چی بكريت بو ناساندنی بيرو فەلسەفە و سوونەتی منصور حكمت؟

عةبدولآ شةريفي: بيرو روانگای مةنسور حكمت بي شك ئةگةر لة گةل بة هيز بووني خوي لة باري سياسيةوة مونتةبق بواية لەگەل بزوتنةوي كريكاريدا، ئيستا ئةم ئةزمةية ساز نةدة بوو و تاريخ بة قازانجي كومةلاني كريكار و بي بةش هةلدةسوورا.
بةلام بةداخةوة وا نةبوو، دواى مە رگی منصور حكمت حةقيقةت لة سياسةت دور كةوتةوة و فةلسة

فةي رزگارى ئينسان بو بة لةهپةريك بو پاراستني مةنفةعةت و قازانجي بةر تةسكي فيرقة و گروپ و ژير پا خرا.
كمونيزمي مةنسور حكمت شتيكي جياواز لة كمونيزمي ماركس نية، كة وابي رةخنةي ئةساسية لة نابةرابةرية كاني نيو كومەلگای سةرمايةداري و سةلبي ئةم نيزامة و گورانی بە قازانجي رزگاری بە شەريت.
كمونيزم ئە گە ر عيلمي رزگارى چيني كريكارة لة كوت و بةندي كويلةتي نیزامي كاري كريگرتە، هةر وا سوننةت و ميتودي ئةم كمونيزمة خةباتكارانةية، توانا و هيزي دةخالةت و ئالوگوريك هينانە.
بة برواي من ئاسةواري فيكري و سوننةتي منسور حكمت دةسكةوتيك و سيلاحيكي گەورە و كاراهةية كە بو ئيمه بە جی ماوە.
لة سةر ئةم رةوشة گەرانە وە يە بو ماركس و ميتودى دةخالةتگەرى لنين و سوننةتي منسور حكمت.
سةرةراي ئةوة، ئةم سيلاحة ئة بيت بة دةستةوة بگيدريت و شةري پيوە بكريت، و دورست لةم وةختةدا كة كةوتوتة ژير هيرش، بة توند و قايمي ديفاعي لي بكريت.
ميتود منسور حكمت ئە بيت هە ناى پراكتيكي شورگيرانەى بيت، نةك وةك شيعر و يان دةقي كتيبة ئائينيةكان "لة بةر" بخويندرينةوة و بكرينة شتهايةكي بي ناوةروك و بةم جورة خةلكي لي بتاريتةوة.
بردني كمونيزم منصور حكمت بو نيو بزوتنه وی كريكارى و بە رگيرى كردن

لە چةواشة كردني منصور حكمت و رةخنةي كمونيستي بو كمونيزمة غير كريكاريةكان ونامو و دژ بة منصور حكمت ئە ركي ئةو كمونيستانةية كە خويان بە كمونيزمي منصور حكمت ناس ناهە دە كە ن.

پرسيار: پێشنيارت چيە بۆ هەفتەی منصور حكمت؟

عةبدولآ شةريفي: ناساندن و پە رە پيدان بە ناساندنی منصور حكمت وە ك ئالای شورشگيرانه بو دونيايكي باشتر كاريكي بة ئة هةميةتة كە ئە ركی هەر كمونيستيكة كە بيكات، بةلام هةفتةي منسور حكمت هةر وةك وشةي "حكمتيست" رةمزي ملل ملانيكي فيرقةئية كة بو نيشان داني جياوازيي حزبيك لة ئةحزابي تر، ئةمة نةك بة قازانج و مةسلةحةتي كمونيزمي منسور حكمت نيية، بە پيچە وانە بةزةرةريةتي. تةبديلي منسور حكمت بة مةراسيم و تةشريفات و تةنةزولداني بو كيشةي فيرقةييةكان روكنيكة كة زةربةي لة ئيعتباري كمونيزم لة زةين و باوةور و تةسةوراتي كومە لگادا بە جی هيشتوة كە بە بروای من ئە بيت ئە م رە وندە بةربةست بكريت.

٣٠ مای ٢٠٠٨